

IDEOLOGIA D'EN JAUME LORÉS

TONI COMÍN*

Bona tarda a tots. Jo crec que, a mi, potser, m'heu donat el paper més difícil de tots, perquè no és explicar una etapa de la vida del Jaume, sinó intentar fer un repàs de la seva ideologia, i, sobretot, penso que, segurament, sóc el menys indicat de tots els amics que som aquí –jo també em considero amic del Jaume– perquè sóc el que havia passat menys hores amb ell, tot i que d'algunes de les hores que vaig passar amb ell de ben segur que me'n recordaré tota la vida. El que passa és que, com que estem aquí per amistat –com deia el president Rigol–, i l'amistat és altament imprudent, em lliuro, doncs, a aquest acte d'imprudència que és intentar fer un repàs, ràpid, de la ideologia del Jaume.

Jo, més que d'ideologia, del que m'atreveria és a parlar de les passions. Aquí sí que m'és relativament fàcil identificar tres grans passions en la vida del Jaume, que tots les tenim al cap, que són el catalanisme, el socialisme i el cristianisme. Aquests dies he estat rellegant un dels llibres que he trobat del Jaume a casa, que és aquell recull d'assaigs d'abans de l'any 1966 que es diu *Problemes del nostre cristianisme*. Hi podem reconèixer aquestes tres passions, però, a més, passions apassionades, i perdoneu-me la redundància fàcil, perquè jo crec que el Jaume era, entre moltes altres coses, un home apassionat.

Jo diria que no cal insistir gaire en la passió per la justícia social, que el va portar a militar al Partit Socialista de Catalu-

* Diputat al Parlament de Catalunya pel PSC-Ciutadans pel Canvi.

nya. La passió catalanista també la coneixem prou bé. De fet, sabem que va ser un corcó per a l'esquerra catalana quan aquesta no assumia el catalanisme amb la mateixa intensitat amb què assumia el compromís amb la justícia social. Va fer patir a més d'un i a més de dos. De la mateixa manera que va ser un corcó del socialisme, també va ser un corcó del catalanisme quan aquest es desentenia d'allò que ell, en un dels textos, bateja com els «problemes de la gana i de l'opressió», els problemes de la justícia social.

Aquestes tres passions les va viure, les va exercir, les va practicar, com a intel·lectual que era. Jo crec que, si al Jaume li haguéssim de posar una etiqueta sota del nom, hauríem de dir que era un intel·lectual, en el sentit més profund: com algú que pensava críticament i que tenia la vocació de fer de consciència crítica de la Catalunya que li va tocar viure.

Penso, però, que tan important com les passions, com els continguts de la seva ideologia, foren les característiques com les va exercir, la manera com va dur a terme aquesta funció d'intel·lectual, ja que en Jaume va ser un intel·lectual ben especial. Llegint els seus textos, podem detectar tres grans característiques del seu «gest intel·lectual».

D'entrada, diria que era un intel·lectual que deplorava allò que ell mateix anomena l'«intel·lectualisme», aquella mena d'actitud aristocràtica que fa que l'intel·lectual se senti un ésser privilegiat o un individu superior a la resta dels mortals. Jo crec que en Jaume, efectivament, volia ser una consciència crítica del país, però com un «intel·lectual del poble», és a dir, com una persona que no parlava a la gent des de dalt, sinó des de davant.

Una segona característica d'aquest gest del Jaume, d'aquest gest com a intel·lectual –i que el tenim tots ben present– és el seu caràcter intensament polemista. Mirant els seus textos, t'adones que és un crític ferotge dels adversaris de les seves passions, però la seva crítica no és ferotge per dogmatisme, sinó per compromís, en el sentit que, si és crític ferotge dels

adversaris de les seves passions, és perquè, prèviament, ell també era un crític ferotge dels partidaris de les seves passions. He trobat pàgines que són una mena d'autocrítica impenitent dels riscos dels seus propis compromisos, per dir-ho d'alguna manera. És a dir, era un bisturí que no tenia por de res, no tenia por ni d'ell mateix; d'alguna manera, no tenia por ni de fer-se la seva pròpia autocrítica.

I la tercera característica d'aquest gest intel·lectual del Jaume, que va juntament amb les altres dues, és que era un intel·lectual apassionat. Jo crec que hi havia un component romàntic, en el Jaume, en el sentit que era una persona que vibrava molt amb aquestes tres passions que ell tenia i que sabia transmetre aquesta vibració. Diria que era una persona intensa, humanament intensa, i no crec que hagués sabut viure aquestes passions sense aquesta intensitat.

Deia que les passions del Jaume eren tres: el catalanisme, el socialisme i el cristianisme. He deixat la qüestió del cristianisme per al final, perquè crec que, per damunt de tot, el que era en Jaume era un pensador cristià. Si haguéssim de dir quina era la seva ideologia, jo diria que en Jaume era una de les persones que, en la Catalunya de la segona meitat del segle xx, va intentar pensar el cristianisme seriosament i viure'l, com una condició indispensable.

Quan dic que el Jaume pensava el cristianisme seriosament vull dir que va fer l'esforç que estava fent el cristianisme europeu tot al llarg del segle xx, que era obrir-se a la modernitat, al pensament contemporani, per tal d'encaixar els grans reptes que tenia el pensament cristià: l'ateisme, l'existencialisme, el compromís social, el compromís històric. Jo diria que en Jaume era un digníssim representant d'aquest cristianisme –potser d'influència francesa–, que feia l'esforç de dialogar i assumir i obrir-se a la modernitat. I jo afegiria aquí una cosa que també sabem tots: que, en el context català de la segona meitat del segle xx, això tampoc no era gaire fàcil.

Llegint algunes de les pàgines seves dedicades al cristianisme, he trobat alguns trossos autènticament colpidors. Hi he trobat un cristianisme que jo en dic «personalista», en el sentit que intenta assumir el compromís històric i social sense cap reduccionisme que obliidi la dimensió escatològica —la dimensió escatològica de l'esperança pròpia del cristià, de la qual Jaume parlà molt—, però sense que mai aquesta dimensió escatològica abarateixi en absolut el compromís històric i el compromís amb l'alliberament social i econòmic. I crec que aquest biaix personalista és condició necessària per pensar el cristianisme seriosament en el segle xx.

I, de la mateixa manera, m'ha sobtat molt el biaix existencialista. Em refereixo a aquesta idea del pensador cristià —que era el Jaume—, segons la qual el mal i l'absurd només es poden viure des de l'experiència de la fe. En aquest sentit, desitjo llegir-vos un parell de frases molt curtes, on, d'una manera, crec, extraordinària, el Jaume posa sobre la taula aquest biaix existencialista del pensador cristià. Diu coses com aquestes: «El cristianisme, en primer lloc, ha de sentir-se ferit per l'impacte del mal en tota la seva intensitat; ha de combregar amb l'escàndol que afligeix els ateu, amb la seva ira, la seva angoixa i la seva esperança [...] ha de creure, en resum, des d'aquella sinceritat humana que fins i tot fa difícil creure.» «El cristià, en darrer terme, és un ateu convertit.» O una darrera citació: «La fe vàlida és la que emergeix d'aquell instant espiritual en què es corre, en plenitud, el risc de no creure, aquell instant espiritual que deixa a l'ateisme la seva dimensió d'hipòtesi vàlida.»

Jo crec que aquí parlo com a jove —ho dic amb totes les cometes del món—, com a membre d'una generació diferent de la del Jaume. En aquest sentit, vull fer una última reflexió: les passions del Jaume, que són el catalanisme, el socialisme i aquest cristianisme lúcid, reflexionat, caldria que fossin heretades per les noves generacions.

Jo, aquests dies, pensant en el Jaume i pensant en els que havíeu de parlar avui aquí, veia una generació que ha estat capaç de tirar endavant aquestes tres passions. Alguns totes tres alhora, altres dues, altres una –això és el de menys–, però, en tot cas, heu estat una generació que, per a mi, ha representat la capacitat per tirar endavant aquestes passions.

La lliçó, doncs, que voldria aprendre de les pàgines del Jaume és la capacitat per heretar-les. I ho dic per una última cosa: avui no vull parlar només com a amic del Jaume, sinó que vull parlar també com a amic de la Marta, de la June i, molt especialment, del Jaume fill, perquè –com a hereus carnals–, potser ells són la millor penyora d'aquesta herència espiritual i intel·lectual que el Jaume representa i que crec que hauríem de ser capaços de sentir-nos-en responsables.